Weidevogels in Fryslân

Jaarbericht 2026

voorwoord

Ieder voorjaar beschermen en tellen vele vrijwilligers de weidevogels in Fryslân. Samen met medewerkers van de bij dit Jaarbericht betrokken organisaties zorgen deze veldmensen voor een uniek beeld van hoe het met de weidevogels in Fryslân gaat. In dit Jaarbericht presenteren we de resultaten van het afgelopen broedseizoen.

Het voorjaar van 2026 was warm en erg droog. Voor weidevogels maakt dat geen ideaal voorjaar, omdat er bij droge omstandigheden vaak minder voedsel beschikbaar is. Toch ontwikkelde het broedseizoen zich in veel gebieden positief. Belangrijke factoren waren de regen die in mei viel en vooral het grote aantal veldmuizen. Deze vormden voor veel predatoren een makkelijke prooi, waardoor de druk op nesten en kuikens van weidevogels afnam. De meeste tellers kijken terug op een seizoen waarin veel jonge weidevogels succesvol groot werden. Dat maakt 2026, over de hele provincie bekeken, tot een geslaagd seizoen. De verschillen tussen gebieden waren ook dit jaar wel weer groot.

wat zijn weidevogels?

Onder weidevogels verstaan we vogelsoorten die hun nest op de grond maken in graslanden en akkers. Binnen deze groep onderscheiden we de zogenaamde primaire (‘echte’) en secundaire weidevogels. De primaire weidevogels zijn soorten die grotendeels afhankelijk zijn van graslanden of akkers voor hun voortplanting. Bekende voorbeelden zijn de grutto, kievit, tureluur, scholekster, wulp, kemphaan en watersnip. Ook verschillende eendensoorten, zoals de wilde eend, slobeend, zomertaling en kuifeend, behoren tot deze groep, net als zangvogels als de graspieper, gele kwikstaart en veldleeuwerik. Naast deze soorten zijn er vogels die eveneens in graslanden of akkers broeden, maar ook regelmatig gebruikmaken van andere biotopen. Deze noemen we secundaire weidevogels. Voorbeelden hiervan zijn de wintertaling, meerkoet, kluut, paapje en bergeend. In dit Jaarbericht staan grutto, kievit, tureluur en scholekster centraal. Deze vier vormen samen de vier hoofdsoorten van de weidevogels van Fryslân.

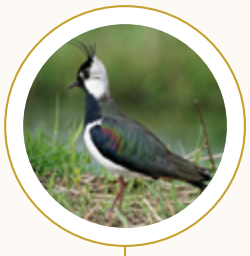

Kievit (Ljip)

Grutto (Skries)

Scholekster (Strânljip)

Tureluur (Tsjirk)

partijen

De deelnemende partijen zijn:
Bond Friese VogelWachten (BFVW)
Sovon Vogelonderzoek Nederland
BoerenNatuur Fryslân
Provincie Fryslân
It Fryske Gea
Staatsbosbeheer
Natuurmonumenten

De laatste drie hebben natuurgebieden in eigendom, we noemen ze daarom terreinbeherende organisaties, kortweg TBO’s.

weer

Het jaar begon koud, met een lange periode van vorst, sneeuw en ijzel. Pas in de laatste week van februari liepen de temperaturen langzaam op. Daardoor werd aanvankelijk verwacht dat de weidevogels later dan gebruikelijk aan het broedseizoen zouden beginnen. Niets bleek minder waar: alle vier de hoofdsoorten hadden juist opvallend vroege eerste legsels. Vanaf maart zette warm en zonnig weer de toon. Vooral april was uitzonderlijk droog, waardoor de bodem op veel plaatsen snel uitdroogde. In mei viel eindelijk weer wat regen, maar ook deze maand bleef warm en zonnig. Juni bracht opnieuw hoge temperaturen en na een droge start ook veel regen en zware onweersbuien. In juli keerde het droge, warme en zonnige weer terug. Veel jonge vogels zochten in dit uitzonderlijk droge voorjaar vooral plasdrassen en bevloeide percelen op. Op deze natte percelen was nog wel voldoende voedsel te vinden.

hoe is er geteld?

Er is gebruik gemaakt van cijfers die zijn aangeleverd door vrijwilligers en medewerkers van de BFVW, de terreinbeherende organisaties (TBO's) en Sovon. De BFVW werkt volgens de 'Fryske Combimethode' waarbij de nadruk ligt op het vinden en beschermen van nesten. Is een nest onvindbaar of mag een gebied niet betreden worden, dan worden broedparen ingevoerd. Aanvullend worden alarmtellingen uitgevoerd. De nazorgers gaan hiervoor in de loop van het broedseizoen meerdere keren de gebieden door. Sovon gebruikt de methode van het Broedvogel Monitoring Project (BMP-tellingen). Hierbij worden in meerdere rondes broedparen geteld en in kaart gebracht. Ook hier is extra aandacht voor de alarmtellingen. De aantallen in dit Jaarbericht staan voor het totaal aan getelde nesten en broedparen. **De cijfers geven dus geen aantallen vogels weer!** Zie voor achtergrondinformatie over de telmethodes het blokje 'verantwoording cijfers' op de achterkant van dit Jaarbericht.

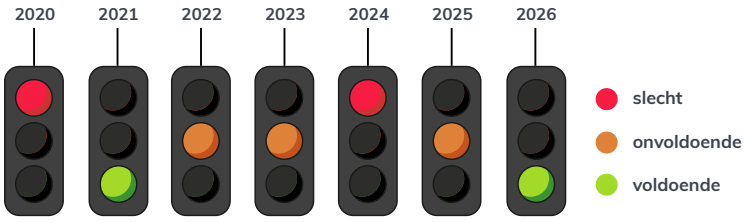

broedsucces grutto

Het broedsucces van de grutto wordt gevolgd met drie zogenoemde alarmtellingen. Tijdens de kuikenperiode tellen vrijwilligers hoeveel oudervogels alarm slaan wanneer zij door het gebied lopen. Door deze aantallen te vergelijken met het aantal eerder vastgestelde nesten en broedparen ontstaat een beeld van het broedsucces. In 2026 kwam het bruto territoriaal succes (BTS) in Fryslân provinciebreed net uit op een 'voldoende' (70% of meer). Uit de cijfers blijkt dat in de westelijke helft van de provincie (plus eilanden) een hoger BTS behaald is dan in de oostelijke helft. We kunnen dit jaar voor de tweede keer in het bestaan van dit Jaarbericht melden dat **de gruttopopulatie op provinciaal niveau waarschijnlijk voldoende jongen heeft voortgebracht om op peil te blijven.**

de cijfers

- PROVINCIE FRYSLÂN -

FIGUUR 1: GETELDE AANTALLEN 2026

De totale aantallen van getelde nesten en broedparen.
Het gaat hierbij niet om aantallen vogels of populatie-grootte.

(bron ANLb en Overig: BFVW, bronnen TBO's; Sovon en BFVW)

Totaal	18870
ANLb	**9154**
Waarvan bij It Fryske Gea	141
Waarvan bij Natuurmonumenten	20
Waarvan bij Staatsbosbeheer	7
Overig*	**7260**
TBO's	**2456**
It Fryske Gea	631
Natuurmonumenten	441
Staatsbosbeheer	1384

Totaal	9180
ANLb	**5925**
Waarvan bij It Fryske Gea	91
Waarvan bij Natuurmonumenten	25
Waarvan bij Staatsbosbeheer	6
Overig*	**1216**
TBO's	**2039**
It Fryske Gea	353
Natuurmonumenten	514
Staatsbosbeheer	1172

Totaal	9664
ANLb	**5235**
Waarvan bij It Fryske Gea	43
Waarvan bij Natuurmonumenten	6
Waarvan bij Staatsbosbeheer	0
Overig*	**3290**
TBO's	**1139**
It Fryske Gea	539
Natuurmonumenten	284
Staatsbosbeheer	316

Totaal	6811
ANLb	**3939**
Waarvan bij It Fryske Gea	83
Waarvan bij Natuurmonumenten	18
Waarvan bij Staatsbosbeheer	7
Overig*	**1135**
TBO's	**1737**
It Fryske Gea	662
Natuurmonumenten	298
Staatsbosbeheer	777

* o.a. gangbaar boerenland en particulier natuurbeheer

Getelde hectares per categorie (circa)

Bij de TBO's is voor de hectares uitgegaan van getelde terreinen met een geschikte leefomgeving voor minimaal één van de vier hoofdsoorten. De getelde vogels uit de andere terreinen van de TBO's zijn wel meegenomen in de aantallen vogels hierboven.

Totaal	142550
ANLb	**25500**
overig*	**105000**
TBO's	**12050**
It Fryske Gea	5000
Natuurmonumenten	800
Staatsbosbeheer	6250

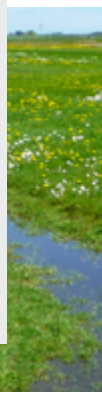

de cijfers

- IN DE REGIO'S -

FIGUUR 2: VERGELIJKING VAN MELDINGEN 2026 TEN OPZICHTE VAN 2025 PER REGIO
(ALLEEN IN BEIDE JAREN GETELDE OPPERVLAKTES)

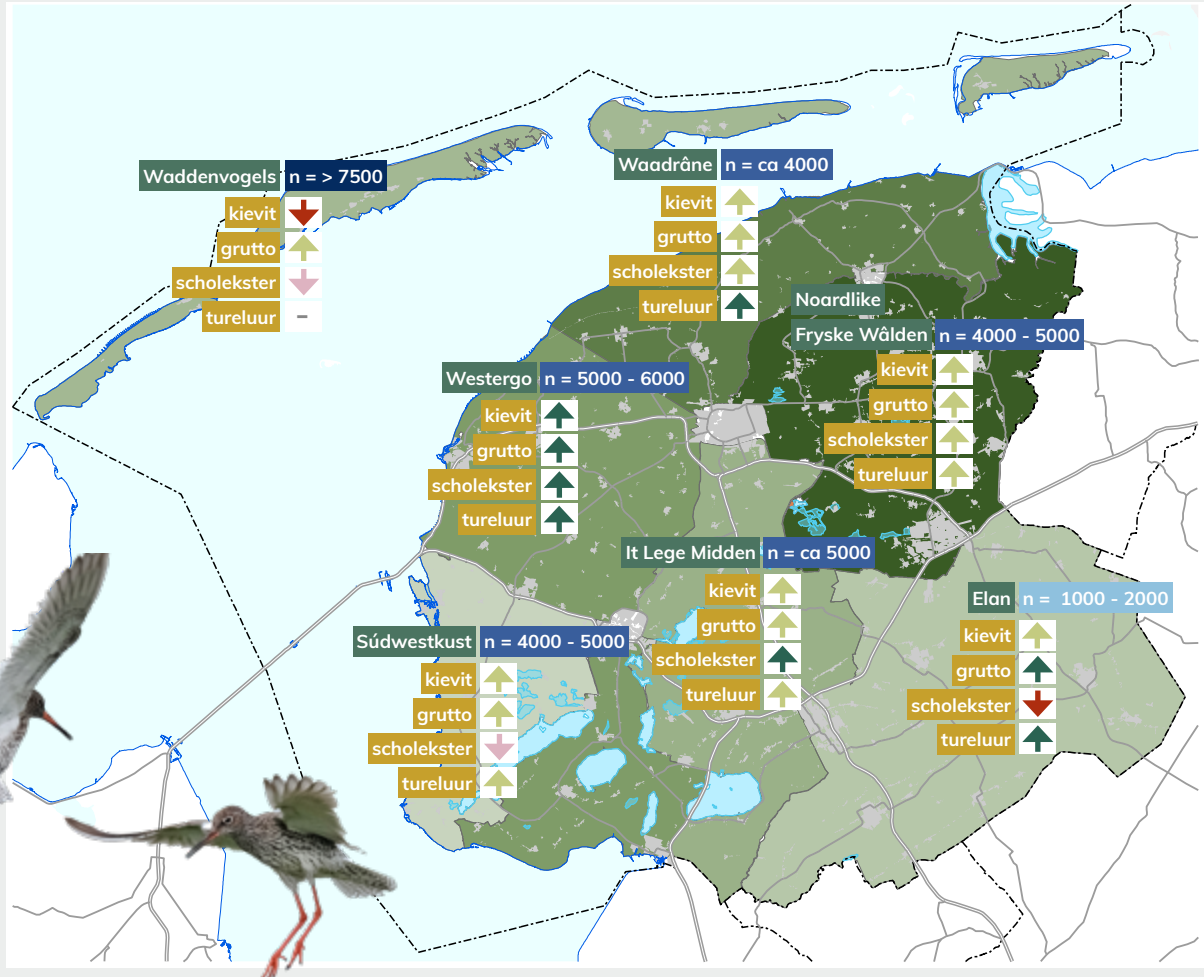

= >10% = 1-10% - = 0% = 1-10% = >10%

n = totale aantal meldingen van de vier hoofdsoorten samen

Deze figuur geeft een procentuele vergelijking per regio weer van de verandering in aantallen meldingen, in gebieden (zowel agrarische - als natuurgebieden) die zowel in 2025 als in 2026 zijn geteld. De n geeft per regio het aantal meldingen in 2026 weer (van de vier hoofdsoorten tezamen) binnen de gebieden die in beide jaren zijn geteld. Ieder jaar gaat het hier om andere gebieden, omdat niet overal ieder jaar dezelfde percelen worden geteld. Een vergelijking met kaartjes uit eerdere jaarberichten kan daarom niet worden gemaakt. (bronnen: BFVW en Sovon)

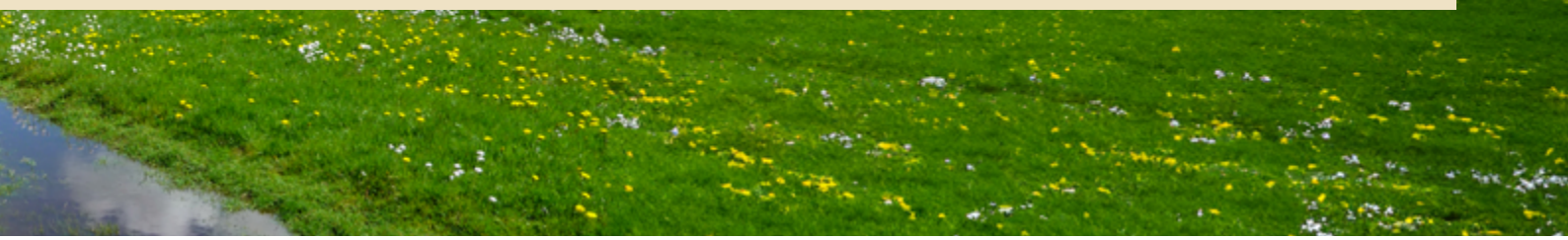

FIGUUR 3: TRENDLIJN VAN 1998/2002 TOT EN MET 2025

Deze indexgrafieken geven de trend aan van aanwezige broedparen, ze zeggen niet iets over hun broedsucces. Te zien zijn de trendlijnen van de vier hoofdsoorten. Voor de provincie als geheel berekend sinds 1998 en voor drie beheercategorieën (ANLb-beheer, natuurreservaten en reguliere landbouw) sinds 2002. Het jaar 2002 is overal op 100% gesteld. Ook de met een symbool aangegeven trend heeft bij geheel Fryslân betrekking op de periode sinds 1998 en voor de beheercategorieën sinds 2002.

Trendclassificatie:

++ = sterke toename, + = matige toename, 0 = stabiel, - = matige afname, -- = sterke afname.

(Bron Sovon & CBS).

Kievit

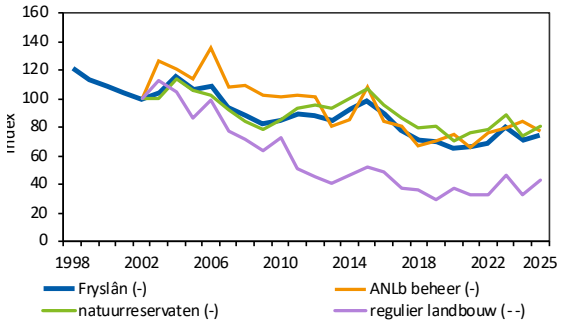

Grutto

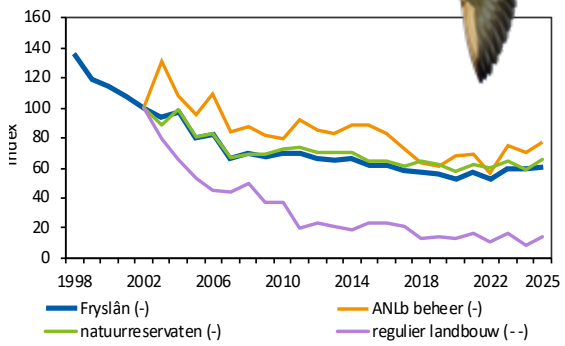

Scholekster

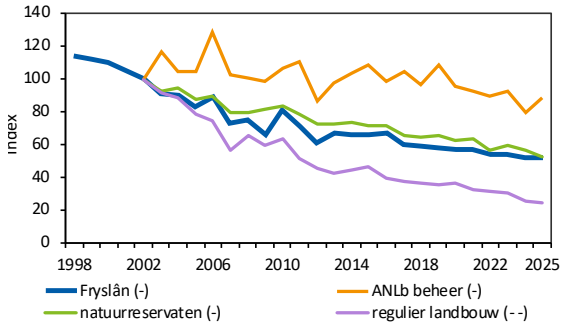

Tureluur

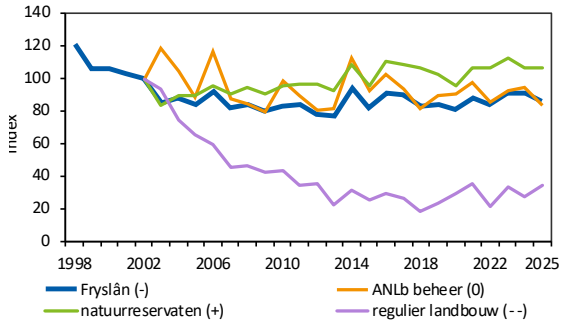

de velduil

In de periode 1900-1950 was de velduil in de lagere delen van Nederland plaatselijk een vrij algemene broedvogel. Vooral in Fryslân en de laagveengebieden elders in Nederland was de soort goed vertegenwoordigd. Door het verdwijnen van geschikt broedbiotoop en de afname van de muizenpopulaties in het agrarisch gebied verdween de soort uit grote delen van Nederland. Tegenwoordig broedt de velduil eigenlijk alleen nog in het Waddengebied, maar ook daar is het aantal broedparen sterk gedaald. Lange tijd was Ameland nog een bolwerk voor de soort. In 1989 waren er nog 42 broedparen aanwezig, maar in 2004 werd voor het eerst geen enkele broedpoging meer vastgesteld.

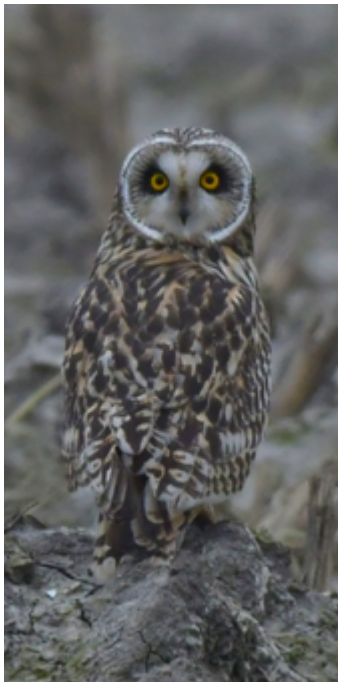

Toch betekent dit niet dat de velduil helemaal uit Fryslân verdwenen is. Jaarlijks broeden er nog enkele paartjes in het Waddengebied en in muizenrijke jaren kunnen nog plotseling grote aantallen velduilen tot broeden komen. Dat gebeurde bijvoorbeeld in 2014, 2019 en 2023. Recordjaar was tot voor kort 2019 met zeker 75 broedgevallen. Ook in 2026 was de muizenstand hoog en werden er opnieuw tientallen broedparen van de velduil gemeld. Het beeld is nog niet helemaal compleet, maar het lijkt erop dat we ruim over het record van 2019 heengaan. Dit soort piekjaren laten zien hoe sterk het voorkomen van de velduil tegenwoordig samenhangt met pieken in het muizenaanbod.

Broer Voolstra

Broer en Ryanne Voolstra hebben een biologisch melkveebedrijf in Nes (Soarremoarre) met tachtig Fries-Hollandse melkkoeien, rood- en zwartbont. Het bedrijf omvat 96 hectare grond, waarvan 32 hectare particulier natuurbeheer voor weidevogels. Samen met boeren in de buurt doen ze mee aan een project waarin wordt gewerkt aan een extensievere bedrijfsvoering met peilverhoging.

Wat motiveert je om te boeren met weidevogels?
Broer groeide op op de boerderij waar hij nu zelf boert. Zijn vader was een echte weidevogelman en Broer kreeg de liefde voor weidevogels van jongs af aan mee. Hoewel hij ooit een opleiding Bos- en Natuurbeheer volgde, koos hij uiteindelijk voor het boerenbedrijf. Op zijn bedrijf komen natuur en landbouw nu samen.

“Als je in het land loopt en je hoort die geluiden, dat vind ik gewoon prachtig. Weidevogelbeheer past gewoon bij mij.”

Hoe zorg je ervoor dat weidevogels zich thuis voelen?
Volgens Broer begint dat met voldoende water in het gebied. Naast een vaste plasdras bekijkt hij ieder voorjaar welke greppels hij onder water zet. Samen met de buren verdeelt hij het water zo dat er voor vogels overal in het gebied water te vinden is.

Daarnaast boert Broer extensief. Hij gebruikt geen kunstmest en rijdt de dierlijke mest (max. 100 kg N/ha) bovengronds en in kleine hoeveelheden uit om het bodemleven te sparen. Ook staan de sloten in het voorjaar op een hoog peil. Veel weidegang ziet Broer als een belangrijke maatregel. “Kievitkuikens kruipen tussen de koeien, daar zijn veel insecten te vinden.”

Bij het maaien zijn de vogels leidend. ‘Begin voorzichtig en maai nooit meer dan zo’n tien hectare tegelijkertijd.’ Zo ontstaat een mozaïek van verschillende graslengtes waarin kuikens dekking en voedsel kunnen vinden. Nazorgers helpen bepalen waar wel en niet gemaaid kan worden. Ook predatiebeheer noemt Broer belangrijk voor succes.

Welke maatregel helpt volgens jou het meest?
Broer maait en weidt als het ware in dienst van de weidevogel. ‘Omdat we extensief zijn hebben we de ruimte om dat te doen en hebben weidevogels meer tijd om de eieren uit en de kuikens groot te krijgen’.

Is er samenwerking in de buurt?
Broer is penningmeester van Stichting Greidefûgelgebiet Soarremoarre, een samenwerkingsverband van boeren op ongeveer 200 hectare in de Soarremoarrepolder. In het gebied wordt veel onderzoek gedaan naar weidevogels. ‘En we stemmen onderling het beheer af.’

Hoe ging het in 2026?
Broer kijkt terug op een heel goed jaar. ‘De aantallen zijn niet meer zoals tien jaar geleden, maar we hadden dit jaar heel veel jonge vogels. Bijna alle eieren kwamen uit en er was veel geluid in het veld.’ Volgens Broer gaf het veel voldoening om kuikenstroken te laten staan, omdat de laatste vliegvlugge gruttokuikens pas half juli vertrokken.

Zie je problemen voor toekomstig succes?
De grootste zorg zit voor Broer in de verandering van het landschap. ‘Het landschap is niet meer zo open. Overal zijn bosjes ontstaan waardoor predatoren ook meer plek hebben. In slechte jaren is predatie een groot probleem.’

Welke kansen zie je voor de toekomst?
Wat het beheer betreft wil Broer vooral doorgaan op deze weg. Veel van de maatregelen die nu worden toegepast, werken volgens hem nog steeds goed. “We doen het beheer eigenlijk nog een beetje zoals vroeger. Op paard en wagen na dan.’

deelnemende organisaties

NATUURMONUMENTEN
Natuurmonumenten is een vereniging die zorg draagt voor meer dan 112.000 hectare natuur in Nederland. In Fryslân beschermt en beheert Natuurmonumenten een grote variatie aan natuurgebieden, waaronder diverse weidevogelgebieden. In deze gebieden vind je het eeuwenoude weidelandschap met slootjes, greppeltjes, bloemrijke graslanden én weidevogels nog volop terug.

www.natuurmonumenten.nl/friesland

STAATSBOSBEHEER
Staatsbosbeheer beheert ruim 273.000 hectare groen erfgoed in Nederland. Natuur die we beschermen, zodat planten, dieren en mensen ervan kunnen genieten en die we duurzaam willen benutten. In de Friese weidevogelgebieden streven we naar een open landschap met vochtige, kruidenrijke graslanden met hoge waterpeilen waar veel verschillende soorten weidevogels zich thuis voelen.

www.staatsbosbeheer.nl

BOERENNATUUR FRYSLÂN
BoerenNatuur Fryslân is het samenwerkingsverband van de 7 agrarische collectieven in Fryslân. De collectieven zorgen ervoor dat het ANLb (Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer) efficiënt en effectief wordt ingezet bij meer dan 2000 boeren.

www.boerennatuurfryslan.frl

IT FRYSKE GEA
It Fryske Gea is de provinciale vereniging voor natuurbescherming in Fryslân met ruim 28.000 leden en ruim 21.000 hectare natuur. We beschermen, behouden en ontwikkelen natuur, landschap en cultureel erfgoed. Om verschillende weidevogelsoorten te kunnen bedienen, streven we in de weidevogelgraslanden naar een robuust en open landschap met hoge waterstanden, een vruchtbare bodem en een kruiden- en structuurrijke vegetatie.

www.itfryskegea.nl

BFVW
De Bond Friese VogelWachten is de organisatie in Fryslân die de (weide) vogels beschermt en monitort (telt). De 3000 vrijwilligers van onze 100 lokale vogelwachten zetten zich met veel passie en energie in voor de vogels in hun omgeving, zowel op agrarische gronden als op natuurterreinen.

www.bfvw.nl

SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND
Sovon Vogelonderzoek Nederland organiseert landelijke vogeltellingen en voert onderzoek uit ten behoeve van beheer, beleid en wetenschap. De monitoring gebeurt volgens vaste methodes en voor het grootste deel met vrijwilligers. Ook in Fryslân zijn honderden vrijwilligers actief die tellingen uitvoeren van broed- en watervogels.

www.sovon.nl

colofon

Opdrachtgever:
Provinsje Fryslân

Redactie:
Mark Hilboezen, It Fryske Gea
Henk Oud, BoerenNatuur Fryslân
Welmoed Hartzema, Natuurmonumenten
Sjoerd Bresser, Sovon
Lisa Rose Haaksma, Provincie Fryslân
Bennie Henstra, Staatsbosbeheer
Inge van der Zee, BFVW

Fotografie:
Bennie Henstra (o.a. cover)
Roos Piek
Wiebe Palstra
Anne Baauw
Henk Postma
Henk Dikkers
Karin Kooij - Natuurmonumenten

Projectcoördinatie:
BFVW, Inge van der Zee

Vormgeving en opmaak:
Jongens van de Jong, Leeuwarden

Drukwerk:
Drukkerij Van der Eems, Easterein

Verantwoording cijfers

In Fryslân worden weidevogels geteld met behulp van de Fryske Combimethode, BMP-tellingen en MAS-tellingen. De BFVW werkt in het gangbare boerenland, binnen de agrarische collectieven en in een deel van de natuurgebieden volgens de Fryske Combimethode, waarbij de nadruk ligt op het vinden van de nesten. Als een nest onvindbaar is of als een gebied niet betreden mag worden, wordt een broedpaar opgegeven, zodat het broedpaar wel meegenomen wordt in de tellingen. De nazorgers maken gedurende het broedseizoen meerdere rondes door het hun toegewezen gebied. Binnen de natuurgebieden werken de TBO's grotendeels met de methode van het Broedvogel Monitoring Project (BMP) van Sovon. Tellers brengen in meerdere rondes vogels met territoriaal gedrag in kaart in vaste telplots. Na afronding van alle telrondes clusteren de tellers volgens vaste criteria de waarnemingen tot territoria. Waar binnen natuurgebieden geen BMP-cijfers beschikbaar zijn voor dit jaar zijn waar mogelijk BFVW-tellingen gebruikt. Voorgaande tellingen worden aangevuld met alarmtellingen om een Bruto Territoriaal Succes (BTS) vast te kunnen stellen. Dit BTS geeft een indicatie van het aantal gruttoparen dat minimaal één kuiken tot vliegvlug heeft kunnen brengen.

De gepresenteerde cijfers over 2026 zijn voorlopige gegevens die een goede indruk geven van het broedseizoen in 2026 van de soorten scholekster, kievit, grutto en tureluur. De aantallen zijn afkomstig uit de door de BFVW en TBO's getelde gebieden. Dit zijn niet alleen de gebieden die speciaal voor weidevogels worden beheerd, maar ook gebieden met een ander beheer zoals de kwelders op de eilanden en beekdalen of moerasgebieden. Het aantal opgegeven hectares bij de TBO's is het oppervlakte aan 'potentieel geschikt habitat' voor de vier hoofdsoorten. Hierbij is gekozen voor de natuurbeheertypes N01.02, N08.03, N09.01, N10.01/02, N12.02-.05 en N13.01. Alleen de N01.02-hectares op Schiermonnikoog zijn niet meegenomen in het totaal aantal hectares.

De gebruikte cijfers beslaan een groot deel van de provincie. Desalniettemin zijn er ook gebieden geweest waar niet is geregistreerd. De gepresenteerde aantallen kunnen daarom niet zondermeer worden beschouwd als absolute populatieschattingen. Voor de vergelijking van de cijfers uit 2026 met 2025 (figuur 2) is gebruik gemaakt van een selectie van gebieden die in beide jaren zijn geteld. Jaarlijks worden door Sovon en het CBS indexen berekend voor trends van 12 soorten boerenlandvogels in geheel Fryslân. Aangezien de indexen tot en met 2026 pas in de komende winter gereed zijn, is in dit Jaarbericht gebruik gemaakt van de indexen tot en met 2025 (figuur 3).